

Voorganger : ds. Tom Mikkers (Wassenaar)

Thema : **Hoe bouw je een tempel?
Met bakstenen of iets anders**

n.a.v. Genesis 11: 1-9 en Matteüs 5: 3

We hebben het allemaal wel eens ooit gedaan: een kasteel gebouwd van zand op het strand, met grachten erom heen en bruggen daarover. Maar de zee hoeft maar even weer een eindje op te komen, of alles is weg, zomaar weg. Aangelegde wegen worden rivierbeddingen. Ik weet nog wel als kind dat je een hele middag had gewerkt aan een kasteel, en dan kwam je een dag later terug en dan wat een vormeloze berg geworden. Het bestond niet meer.

Bouwen

Religie is door de tijd steeds meer verweven geraakt met de metafoor van het bouwen. Dat is ook in de Bijbel zo. Een rode draad in het Oude Testament is de bouw van de tempel in Jeruzalem. Aanvankelijk bewaarde men het tabernakel – dat wil zeggen de kist met de Tien Geboden – in een tent, totdat koning Salomo een tempel bouwde tussen 1000 en 900 voor Christus. De tempel was enerzijds mensenwerk, anderzijds was de tempel een gebouw van God. God had aan David de plannen voor een tempel al geopenbaard, maar David was vanwege de vele oorlogen die hij had gevoerd, niet waardig genoeg om de tempel te bouwen. Deze tempel van koning Salomo werd ruim 300 jaar later vernietigd – we zitten dan rond 600 voor Christus – als de Babyloniërs Jeruzalem binnenvallen en het joodse volk wegvoeren in ballingschap.

Als de Babylonische ballingschap voorbij is, komt er een tweede tempel in Jeruzalem, maar die verschilt van de eerste. Zo waren de stenen tafelen er niet meer, het huis van David was ter ziele en soms bemoeiden vreemde heersers zich met de tempel, maar ook deze tempel werd vernietigd: In 66 na Christus door de Romeinen die het lastige Joodse volk verdreven uit Jeruzalem. Een golfvloed van geweld maakte een einde aan de tempel. Het huis van God verschilde niet veel een zandkasteel. Het hield geen stand. Tot twee keer toe werden de grote Joodse tempels verwoest. En toch is er die door geloof gedreven neiging om tempels te bouwen, om te gaan voor groots en meeslepend. Er zijn heel wat gelovigen die kerken,

kathedralen en tempels bouwen of hun leven ervan afhankelijk. Terwijl het misschien wel eens de les van zowel Oude als Nieuwe Testament kan zijn dat het bouwen van een tempel geen religieuze daad is.

Babel

Laat ik bij het Oude Testament beginnen. In het Bijbelboek Genesis worden we ervoor gewaarschuwd in het verhaal van de toren van Babel. Eigenlijk is dit verhaal forse kritiek op een uitvinding, een nieuwe ontwikkeling van die tijd. Behalve de bedenkers van het wiel, de poort en de kalender konden de Mesopotamiërs namelijk ook bouwstenen vervaardigen, in het bijzonder bakstenen. Hiermee bouwden ze terrasvormige gebouwen. Deze torens waren een soort heilige bergen. Een voorloper zou je kunnen zeggen van de tempel of van ons kerkgebouw. Maar wat - volgens de Joodse vertellers van het verhaal van de toren van Babel - de bouwers van de toren van de Babel niet zagen is dat niet bakstenen maar woorden de belangrijkste scheppende macht is. God bouwt door te spreken in het scheppingsverhaal aan het begin van Genesis. God spreekt als hij hemel en aarde schept. God heeft geen stenen nodig, laat staan mensen die denken dat ze met stenen God kunnen evenaren. En God besluit dan ook - heel slim - daar in Babel om de bouwers verschillende **talen** te laten spreken. Zo laat hij zien dat hij met woorden schept en dat mensen hem hierin niet kunnen evenaren. 'Het woord gaat aan het werk vooraf' zegt de Joodse geleerde Jonathan Sachs. God schept taalverwarring en de toren komt niet af.

Orde versus chaos

De moraal van het verhaal moge duidelijk zijn: God schept orde in het begin van het scheppingsverhaal, de mens creëert chaos als hij denkt de hemel te kunnen betreden met een gebouw. De toren van Babel is in de Bijbel niet het eerste zandkasteel dat geen standhoudt, en er volgen daarna in allerlei verhalen nog vele muren en tempels die niet bestand zijn tegen de tijdelijkheid.

Buiten bij Jezus

In deze dynamiek is het op z'n minst interessant te noemen dat in het Nieuwe Testament Jezus het priemaat van zijn leer ook niet legt bij het optuigen van een gebouw. Veel van wat er in de Jezusverhalen gebeurt, speelt zich ook buiten af en niet binnen. Het zal natuurlijk ook met het weer te maken hebben gehad dat samenkomsten rondom Jezus zich veelal buiten afspeelden. In ieder geval is de [Bergrede](#) de bergrede en niet de tempelrede. We bevinden ons ook buiten.

De Bergrede

Je zou deze rede ook een Godsdroom kunnen noemen. Buiten op een berg komen mensen samen. Toen Jezus de mensenmassa zag, ging hij de berg op. Daar ging hij zitten met zijn leerlingen om zich heen. Hij nam het woord en onderrichtte hen. De Bergrede werd door Jezus uitgesproken voor zijn leerlingen, zijn discipelen en rondom hen heen zit een mensenmassa. Er was geen geluidsinstallatie dus ik stel me dan voor dat Jezus rondliep en met groepen sprak. De Bergrede is dan meer een soort inspiratiefestival met workshops onder leiding van Jezus, zo stel ik me dat dan voor.

Als de toren van Babel in het Oude Testament de mensheid leert dat bakstenen geen religieuze weg bevatten, dan gaat de Bergrede in het Nieuwe Testament nog een stap door de religieuze weg te schetsen die we moeten gaan als we de hemel willen openen. Dat is niet eenvoudig, ook nu niet.

Dienstbaarheid

In onze tijd is de aanname populair dat het autonome individu al zijn successen mag claimen als zelf verdiend en bewerkstelligd. [Dienstbaarheid](#) is daarbij een waarde die we vergeten. We zijn allemaal in potentie een succesverhaal waarin we recht hebben op de bonussen van het leven. Elkaar aanspreken op wat we laten of wat we niet goed doen, is ingewikkeld geworden. Laat staan dat we het onafhankelijkheidsstreven of vrijheidsdrang bekritisieren, of onderkennen dat mensen met talenten die we minder waarderen van dit hoogopgeleide over-sportieve autonome mensbeeld de dupe worden. [We hebben van mensen torens van Babels gemaakt](#). En zo aanbidden we in onze tijd mensen die lijken op de toren van Babel, mensen die 'selfmade' zijn. Mensen die aantonen dat ze 'wat zijn'. Mensen die 'blaken van zelfvertrouwen', die hun wereld gemaakt hebben, maar die

schoppen het ver en kunnen in hun leven heel wat bonussen cashen, dat zijn onze heiligen, die voor zichzelf nu al de hemel op aarde bewonen. Maar, zo leert Jezus, ze zullen de opening naar de hemel niet kunnen vinden. Gelukkig wie nederig van hart zijn, want voor hen is het koninkrijk van de hemel.

In oudere Nederlandstalige Bijbelvertalingen werd deze zaligspreking vertaald met 'zalig de armen van geest', waardoor veel verwarring is ontstaan, afhankelijkheid, jezelf wegcijferen, daar zou deze tekst naar verwijzen. En die houding stuit ons al snel tegen de borst. We zijn namelijk heel bijzonder van onszelf. Waarom zouden we nederig van hart zijn? Waarom afhankelijkheid propageren?

Tegelijkertijd maakt deze coronacrisis duidelijk dat we in de kern wel degelijk afhankelijk zijn. We moeten in deze coronatijd ook weer leren als groep te functioneren. Dat blijft ingewikkeld. In de brief die ik kreeg om mij te laten inenten, werd met geen woord gerept over [de verantwoordelijkheid die we hebben voor elkaar](#). Ons verlangen naar onafhankelijkheid - je *vrijheid weer terugkrijgen* heet dat dan - moet ons motiveren om ons te laten prikken. Het thema afhankelijkheid is uitbesteed aan... aan ..., ja wie werkt dat thema afhankelijkheid eigenlijk uit, zodat we dat eenzijdige getamboereer op de trom van de autonome vrije mens doorbreken? Nederig van hart, wie wil het in onze samenleving daarvoor opnemen? Misschien helpt een klein verhaaltje tot slot om u te motiveren om deze waarde toch te blijven onderstrepen.

Een vogeltje kwam op een dag een tent binnen van een bekend spreker. De tent was verder geheel gesloten. Het vogeltje begon heen en weer te vliegen en kwam steeds weer tegen het tentdoek aan. Het probeerde uit eigen kracht omhoog te vliegen, maar kwam tegen het tentdoek aan. Op geen enkele manier was het vogeltje in staat om zich uit zijn gevangenis te bevrijden. Na lange minuten van heen en weer vliegen was het beestje uitgeput. Het was niet meer in staat zelf te vliegen van moeheid en tippelde over de grond. Pas toen het die staat had bereikt, was het beestje in staat te zien dat onderaan het tentdoek een hele kleine opening was, waardoor het weer uit zijn gevangenis bevrijd kon worden. Onderaan het tentdoek daar vind je een opening naar de hemel.

Gelukkig wie nederig van hart zijn, want voor hen is het koninkrijk van de hemel.

